

Štandardy regionálnych kultúrno-osvetových inštitúcií na Slovensku

pracovný materiál

1. *Východiská*

Východiskom je súčasný stav a možnosti determinujúce napĺňanie poslania regionálnych osvetových a kultúrnych stredísk v Slovenskej republike, identifikovaný prostredníctvom SWOT analýzy a potreba tento stav a trendy zmeniť, ako aj aktualizovať poslanie a činnosť stredísk a zdefinovať spoločné rozvojové ciele a štandardy práce a výstupov pre možnú komparáciu. Východiskom je potreba zvýšiť spoločenský status a dôležitosť kultúrno-osvetovej a vzdelávacej činnosti v oblasti miestnej a regionálnej neprofesionálnej kultúry vo vzťahu k verejnosti i inštitúciám verejnej a štátnej správy.

2. *Ciele štandardizácie činnosti:*

- Redefinovať postavenie, odborné zameranie a výstupy regionálnych kultúrno-osvetových inštitúcií na základe reálnych potrieb trhu v oblasti kultúry a personálnych, priestorových a finančných možností organizácií, opierajúc sa a vychádzajúc zo základných právnych predpisov a dokumentov (Zákon o kultúrno-osvetovej činnosti č. 189/2015 Z.z., Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014-2020, schválená Vládou SR 14.5.2014...).
- Aktualizovať obsah činnosti, produktov a služieb, určiť, nastaviť a kvantifikovať porovnateľné merateľné ukazovatele činnosti stredísk. Nastaviť kritéria a definovať základné obsahy činností a výstupy pre ich hodnotenie a porovnanie.
- Zvýšiť obsah a kvalitu ponuky kultúrnych služieb s dôrazom na odborné poslanie, personálne zabezpečenie, efektivitu, kreativitu, inovácie a na zabezpečenie kultúrnych a vzdelávacích potrieb obyvateľov regiónu vzhľadom k regionálnym kultúrnym, demografickým i sociálnym špecifikám.
- Profilovať strediská ako odborné, programové, poradenské a vzdelávacie centrá pre rozvoj miestnej kultúry, záujmovú umeleckú činnosť, neprofesionálnu umeleckú tvorbu a neformálne vzdelávanie v zmysle zákona o Kultúrno-osvetovej činnosti aj v oblastiach kultúrneho turizmu a kreatívneho priemyslu v regióne s dôrazom na hospodárnosť a finančnú udržateľnosť pôsobenia a na obsah a kvalitu ponuky kultúrnych príležitostí a služieb.

2. *SWOT analýza:*

Silné stránky

- etablované inštitúcie s tradíciou, väzbami, kontinuitou, systematickosťou a širokospektrálnosťou činností;
- odborný kredit a realizačný potenciál a znalosť regiónu
- skúsenosti v oblasti manažovania kultúrnych aktivít;
- schopnosť reflexie aktuálnych kultúrnych potrieb obyvateľov regiónu;
- líderstvo v oblastiach tradičnej a ľudovej kultúry a neprofesionálnej tvorby;

- odborná dramaturgická a programová garancia a realizácia významných kultúrnych aktivít.
- vybudované kvalitné vzťahy a medzirezortná spolupráca;
- záber pre všetky vekové kategórie – rovnosť príležitostí, aj v národnostne zmiešaných regiónoch;
- efektívna priama komunikácia s verejnosťou.

Slabé stránky

- vytrácanie sa tradičných a silných kultúrnych hodnôt a prejavov z regiónov;
- disparita medzi zámermi, záujmom a reálnymi možnosťami naplňania poslania;
- neveliká možnosť motivácie a ohodnotenia, a ako jej dôsledok pomerne vysoká fluktuácia a nedostatok odborne zdatných a kvalifikovaných pracovníkov;
- nekoordinovaný systém ďalšieho odborného vzdelávania pracovníkov v oblasti miestnej kultúry i miestnych kultúrnych lídrov;
- malá efektívnosť v niektorých okrajových oblastiach pôsobenia ako dôsledok širokého záberu činností pri nedostatočnom finančnom a personálnom zabezpečení.
- starnutie odborného personálu,
- malá motivácia aktérov na miestnej kultúre, najmä v oblasti súťažných aktivít.

Príležitosti (faktory rozvoja)

- prehľbovanie a hľadanie programovej a vecnej spolupráce subjektov kultúry, samosprávy, tretieho sektora a cestovného ruchu v rámci regiónov a realizácia kultúrnych produktov vyššej hodnoty;
- aktívny záujem obyvateľov na participácii v miestnej kultúre, silný vzťah najmä v oblastiach tradičných kultúrnych foriem a obsahov, rozvoj voľnočasových aktivít;
- vysoký kultúrno-historický potenciál regiónov, existencia aktívnych súborov i jednotlivcov a miestnych kultúrnych lídrov;
- potreba celoživotného a permanentného vzdelávania;
- zmysluplné a kreatívne naplňanie voľného času obyvateľov;
- kreativita a inovácie vo všetkých oblastiach života spoločnosti.

Ohrozenia (disparity rozvoja)

- nízky spoločenský status miestnych kultúrnych lídrov, malá možnosť motivácie a ohodnotenia aktívnych tvorcov miestnej kultúry;
- parciálnosť a nekoordinovanosť aktivít miestnej kultúry v rámci obce, spoločenstva, regiónu, slabá reflexia a evaluácia kultúrnych aktivít;
- komercializácia kultúrneho prostredia a čiastočná strata identity pôvodných kultúrnych prejavov;
- nevýrazné spoločenské povedomie o potenciáli regionálnej kultúry pre miestny a regionálny rozvoj a zlepšenie kvality života;
- nevýrazný záujem štátu a finančné poddimenzovanie zo strany VÚC.

3. Zameranie a poslanie:

Regionálne osvetové (kultúrne) stredisko je príspevkovou (rozpočtovou) organizáciou VÚC, ktorá realizuje kultúrno-osvetovú a vzdelávaciu činnosť v súlade so Zákom č. 189/2015 Z.z.

O kultúrno-osvetovej činnosti primárne v rámci svojej územnej pôsobnosti. Činnosť organizácie prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k utváraniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrotvornej hodnoty spoločnosti.

Poslanie regionálneho osvetového (kultúrneho) strediska:

- Zachovávať a podporovať regionálnu kultúrnu rôznorodosť, vytvárať vhodné a dostatočné podmienky pre rozvoj a prezentáciu miestnej kultúry, napĺňať kultúrne potreby a seberealizáciu obyvateľov v oblasti záujmovo-umeleckej činnosti, tvorby, poznania a prezentácie kultúrnych hodnôt a voľnočasového vzdelávania.
- Udržiavať dynamiku rozličných, tradičných i aktuálnych kultúrnych prejavov s prienikom v oblasti kultúrneho turizmu a kreatívneho priemyslu ako významných atribútov rozvoja a zvýšenia atraktívnosti regiónu.
- Zlepšovať kvalitu života obyvateľov, zvyšovať atraktivitu regiónu v oblasti kultúrnej ponuky pri zachovaní kultúrnych špecifík, hodnôt a región identifikujúcich symbolov.
- Budovať regionálnu a lokálnu kultúrnu identitu a zvyšovať aktívnu participáciu obyvateľov na kultúre.

Regionálne kultúrne (osvetové) stredisko svoje poslanie napĺňa najmä:

- Vyhľadávaním, zachovávaním, sprístupňovaním, inventarizáciou, dokumentáciou, šírením, ochranou, rozvojom a tvorivým využívaním kultúrneho dedičstva.
- Systematickou podporou a rozvojom rozličných foriem záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej a remeselnej tvorby.
- Hľadaním, podporou a využívaním kultúrnych zdrojov, potenciálu a kreativity, ako i účelnou prezentáciou a propagáciou kultúry a kultúrnych produktov doma i v zahraničí.
- Realizáciou vzdelávacích, prezentačných a súťažných podujatí rôznych foriem v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti a zabezpečovaním postupových súťaží a prehliadok v systéme záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby.
- Podporou a rozvojom záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby, formovaním kultúrnych potrieb a dopytu po kultúre.
- Rozvojom kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu, neformálnym vzdelávaním v oblasti kultúry a prevencie negatívnych spoločenských javov, ako i realizáciou vzdelávacích a voľnočasových aktivít vo všetkých oblastiach poznania.
- Účelná podpora menšinovej kultúry a kultúry Slovákov v zahraničí.
- Vyhľadávaním, zberom šírením informácií a informačných databáz o aktuálnom stave a vývoji v oblasti kultúry.
- Spoluprácou, metodickou a poradenskou činnosťou v oblasti miestnej a regionálnej kultúry a koordinovaním rozvoja kultúry v regióne.
- Vytváraním partnerstiev a vhodných podmienok pre prezentáciu kultúrnych hodnôt mimo región v rámci Slovenska i v zahraničí, prezentáciou a propagáciou kultúrneho potenciálu.
- Edičnou, vydavateľskou, sprostredkovateľskou, agentúrnou i ďalšími komerčnými činnosťami a službami v oblasti kultúry, kultúrneho turizmu, cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu.
- Plnením ďalších úloh, ktorými ho zriaďovateľ poverí.

4. Štandardy:

Štandardy sú minimálnou požiadavkou zriaďovateľa na činnosť regionálneho osvetového (kultúrneho) strediska. Nie všetky typy výstupov musia byť naplnené.

Hlavné zameranie organizácie – základné - kvantitatívne štandardy		
názov	poznámka	minimálny počet, podiel za rok -
Súťaže v systéme ZUČ a neprofesionálnej umeleckej tvorby	počet realizovaných krajských/regionálnych postupových súťaží (podľa periodicity)	
Iné a vlastné súťaže	počet ďalších a nepostupových súťaží s minimálne regionálnym rozsahom	
Vlastné prezentačné podujatia – festivaly, prehliadky	realizácia plnohodnotného podujatia s minimálne regionálnym významom a s odbornou i finančnou garanciou	
Vzdelávacie a voľnočasové aktivity (tvorivé, dielne, kurzy, prednášky...)	cyklické s minimálne regionálnym dosahom / jednorazové	
Dokumentácia, uchovávanie a šírenie tradičných i aktuálnych kultúrnych hodnôt	dlhodobý projekt/zaznamenania, zdokumentovanie, prípadne digitalizácia kultúrneho prvku - výstupy	
Edičná činnosť	vydanie odbornej publikácie, zborníka, monografie ako výsledku prieskumu, prípadne inej formy výstupu (CD, DVD...)	
Marketingové a propagačné aktivity	aktivity propagujúce kultúrne produkty, činnosť v minimálne regionálnom rozsahu	
aktivity na sociálnych sieťach, webové portály	aktívna správa vlastného portálu, sociálnej siete, virtuálna kooperácia a presieťovanie	
Príjmy a diverzifikácia finančných zdrojov	podiel mimorozpočtových zdrojov (grantov, darov) / vlastných príjmov (tržieb za služby) v porovnaní so schváleným rozpočtom + ich výška	
Pomer spolupráce v rámci regiónu	percentuálny pomer obcí s funkčnou spoluprácou a výstupmi (podujatie) pri dokázateľnej odbornej či finančnej participácii organizácie + ich počet	
Návštevnosť	celkový počet divákov, návštevníkov na všetkých aktivitách vyjadrený pomerom k počtu obyvateľov regiónu + ich počet	
Projektová činnosť	počet podaných/úspešných projektov v rámci SK	
Ľudské zdroje	zvyšovanie odbornosti a osobnostných kompetencií zamestnancov – cyklické/jednorazové formy vzdelávania (aj externé)	

Ďalšie – sekundárne – kvalitatívne štandardy		
Celoštátne súťaže	počet realizovaných celoštátnych súťaží	
Medzinárodné aktivity	vlastné medzinárodné aktivity realizované v kooperácii so zahraničnými partnermi	
Medzinárodná projektová činnosť	počet realizovaných medzinárodných projektov, v rámci výziev EU	
Inovácie a kreativita	originálna a minimálne regionálna kreatívna a inovatívna aktivita s presahom do kultúrneho turizmu a kreatívneho priemyslu, vytvorenie kultúrneho produktu, služby	
Nadregionálne a medzinárodné kooperácia a partnerstva	kooperácia a prierezové partnerstvá v Slovenska a zahraničia - dokázateľnosť miery a formy kooperácie, strategickosti a progresu partnerstiev	

V Dolnom Kubíne 26. 2. 2019

PhDr. Miroslav Žabenský

Pripomenkovali:

Veronika Vasilová, PhD.

PhDr. Svetlana Chomová, PhD.

Mgr. Jana Svetlovská